

POTOPA

Napsal: HENRYK SIENKIEWICZ Velký historický román

Kmitie naplněn byl hnusem, uchýlil se do bytu svého na předměstí, ale spát nemohl. Týrala ho horečka a pochybnosti na duši mu sedly, nevrátil-li se příliš pozdě s čerstvými druhy nastoupené, když už celá země byla v rukou švédských. Přicházelo mu na mysl, že je už vše ztraceno, a že Republika se už nikdy z úpadku svého nepovznes.

— To už není nešťastná vojna, myslil si, která skončíti může ztrátou některé provincie, to je úplná záhuba, teď celá Republika je v švédskou provincii stává. Sami jsme k tomu přispěli, a já více než kdo jiný.

Ta myšlenka ho páčila a svědomí ho hryzalo. Sen od něho přelhal. Nevěděl, co má činiti. Jeli dále, zůstati na místě, nebo vrátiti se? Byť by i sebral nový pluk a na Švédly kydby počal dorážeti, budou ho stíhati jako lupiče, nikoli jako vojáka. Ostatně je už v cizí krajině, kde ho žádný nezná. Stěží se k němu na řátvé neohrožení lidé, když je jako proslulý Kmitie svolával, ale zde; byť i by někdo o Kmitieovi slyšel, měl by ho za zrádce, za přítele Švédů, a dozajista nikdo ne nosil by o Babini.

Není nic platno jeti ke králi, neboť je již pozdě. Není nic platno jeti na Podlesí, neboť ho konfederati za zrádce pokládají, nelze na Litvu se vrátiti, neboť tam Radziwillové, k němuž by nebylo na místě zstati, neboť není tu co činiti. Nejlépe by bylo ducha z těla vyprostiti, přehnouti před vytknutí a nedivati se na ten svět.

Leč hude-li pak na onom světě lépe těm, kteří prohrávají se mnoho, nicméně viny své nesmazají, a s celým břemenem hříchů přeu soudenu stanou? Kmitie znal se sebou na loži, jako by byl před právem útrpným. Tak nesnesitelných muk nezžil ani v lesní chatě Kmielčiové.

Čítal se býti zdravým, silným, podukavým, duše jeho toužila po činnosti, ale všechny česty byly uzavřeny; kydby člověk hlavou zaf houkl, není vysvobození, není naděje.

Mučil se po celou noc na loži, k ránu se vzbudil, vzbudil lidí a jel s nimi ku předu. Jel k Varsavě, ale sám nevěděl, proč a na. Byl by ze zoufalství na Švédly utekl kydby nebylo toho, že se časy změnila a že Chmelnický zárovec s Buturlintem, roznášející obrov měč po jihovýchodních krajinách Republiky a pouštějící se už po Lublín se svým lopeživým výpady.

Cestou do Pultusku potkával pan Ondřej švédské oddíly, jež eskortovaly vozy s potravínami, s obilím, chlebem, pivem a stadi veslejšího dobytka. Při stádech i při vozech šly zástupy soldáků nebo drobné šlechtě, plavce a nářkajce, neboť byli tak bohatí několik mil. Šťastně, komu bylo dovoleno vrátiti se s vozem domů, nechtělo se to vzly, neboť po dozdání spíše hnal Švédové. Lid T práci polní, k práci při opravách lámků, k stavbě kolon a skladišť.

Pan Kmitie věděl, že náležeke Pultusku Švédové přikřepi jednal s lidem uť z Prasných, nemoha porozuměti příčine toho, vyzpíval se drobné šlechtě, kterou potkával.

— Čím dále k Varsavě pojedete, tím překrásněji uzavrateli je šlechtě. Kam teprve právi a kde ještě v bezpečí nesedí, tam jsou laskavější, rozkazy královské proti násilníkům sami prohlášký, "kapitánek" vydávající, ale kde už se cítí býti bezpečným, kde už v okolí slůvky obsadili, tam hned všokoy slůby ruší, obledlá zástupy nedbají, ukrivřují, ukrádají, rabují, na kostely, na duchovní, ano i na socky a u brazy svatě Panny ruce vatahají. A to ještě není to nejhorší, ale co se je Velkopolské slovo, proto se je říkavým ústům dlevo nedávají.

Tu počal šlechtie vyprávěti, co se bylo ve Velkopolsce, jakých loupeží, násilí a vražd se tam dopoušeli příkrý nepřítel, jak nukaš lid mrtvé, aby se a posléché dovedl, jak kněze provincie francouzské v Poznani zabili a s prvotím lidem ho tak hrozně zchazeli, že pouhým pomyslím na to včasy na hlavě se jeři.

pozdán do biskupova zámku, aby se komandantovi opověděl.

— Dodávám koně vojsku švédskému — řekl pan Ondřej — a mám kvitance, s nimiž do Varsavy pro peníze jedu.

Plukovník Izrael usmál se do vouse a řekl:

— O, jen pospěšte, pane, pospěšte, a vezměte si vůz, abyste měl ony peníze na čem uvěztí.

— Děkuji za radu — odpověděl pan Ondřej a tak rozuměle řeky vaši, že se mi posmíváte. Ale jě pro svoje pojedu, byť i bych měl k jeho milosti královské jěti.

— Jed'te a nie ze svého neclaujte! — řekl Švéd — dos slušná částka vám náleží.

— Přijde čas, že mi zaplatíte! — odpověděl Kmitie.

Ve městě přišel opět ke slavnostem, neboť radost z dobytí Krakova třídenní slavností tam byla oslavena. Dověděl se však, že o švédském vítězství doneseny byly do Prasných snad zmyslné zprávy přehnané; pan kastelán kijovský nedostal se do zajetí, ale nabyl práva k vyjiti z města se zbraní, se zapálenými doutnáky u děl. Říkalo se, že se odebral do Slezska. Nebyla to velká útěcha, ale byla to útěcha přece.

V Pultusku stálo značné množství vojska švédského, jež se mělo odebrati k hranicím pruským, aby postrašilo kurfirsta; proto ani město ani zámek, ač byl rozsáhlý, ani předměstí nemohla vojsko přijmouti. Tu teprve uzel Kmitie část vojska v kostele státi. V krásném gotickém chrámu, založeném před dvěma sty lety biskupem Giżickým, stála najatá německá pěchota. Vnitřek svatyně planul světlem jako o vzkršení, na kamenné podlaze hořely velké ohně. Z kotlí stojících na ohništích se kouřilo. Kolem sudů naplněných pivem kupilo se cizí vojsko, složené ze starých zabijáků, kteří vyplnili celé katolické Německo a kteří dozajista nepali poprvé v kostele. Z kostela ozýval se hluk a křik. Ochraptělými hlasy zpívali vojenské písně, bylo slyšet také výkřiky žen, které se v tehdejších dobách vlekly za vojskem.

Kmitie stál u otevřených dveří, v dýmu, uprostřed rudých plamenů, uzel červené, pitím rozplátně tváře vosnatých vojáků, sedících na sudcích a pijících pivu, jimi hráli v kostky nebo karty, jimi prodávali si ornáty a jiné utopené zboží kostelní, a jimi objímali tulačky, oděné pestrým šatem. Všek, smích, treskot nádob a rachot mušket ozývaly se v hlubokých kostelních sklepeních. Hlava se mu zatočila, oči nechtěly uvěřiti tomu, nač hleděly, dech zatajoval se mu v prsou. Peklo nebylo by ho méně polekalo.

Konečně popadl se za včasy a volal jako v šílenství.

— Bože pomoz! Bože, trestej! Bože, spas a vysvobod!

X.

Ve Varsavě dýmo již hospodřili Švédové. Jelikož Vittenberg, hlavní správce města a vicece zálohy se do té doby nacházel v Krakově, vládl jeho jménem Radziejovskí. Na dva tisíce vojáků stálo ve městě obehnaném valy a po předměstích k valům přiléhajících, ve kterých vystaveny byly mnohé krásné stavby chrámové i světské. Zámek a město nebyly zničeny, neboť pan Vessel, starosta makovský odvezl je bez boje a sám s posádkou spěšně ušel, obávaje se msty osobního nepřítelě svého Radziejovského.

Leč když se pan Kmitie počal rozhlížeti bláje a důkladněji, uzel na mnohých úmlech sledy lopeživých rukou. Byly to domy těch obyvatelů, kteří uprchli z města, nechtějíc snášeti cizího panování, nebo kteří kladli odpor ve chvíli, ve které Švédové drali se na valy.

Z paláců panských také jen ty zachovaly bývalou náheru, jejich majitelé tělem duší stáli při Švéděch. Neporušeny stály tudíž paláce Kusanovských, neboť Radziejovskí ho chránil, jakož i palác jeho i palác pana praporečníka Konepského i onen, který Vladislav IV. postavil, a který byl potom zván palácem Kasimírovským; leč budovy kněžské značné byly zničeny, děkavský dům byl zcela zbořen, dům kněžský zvaný domem Osolinských v Reformatní ulici vyražen byl nadobro. Z oken dívali se obyvatelé nemocní a ocy nádherné kuxy na bytů, jež nechtějí kancleři a tak velkým nakladem z Vlach přivezli, ony kožešiny florenské, gobeliny holandské, mistrné stolky perletí vykládané, hodiny benátské a gótské, obrazy a socky bronzové i mramorové, skla znamenitá, vše leželo buď na bezladných hromadách na nádvoří nebo již v bednách bylo připraveno, až bude možno bedny po Visle poslat do Švédska. Stráže střežily drhocemě ty věci, ale při všem střežení ničily se na větru a na dešti.

Ve umohlých jiných místech bylo lze uvidět totéž, neboť byť by se bylo město poddalo bez boje, přece již stálo na Visle na třicet ohromných lodí, připravených k vyvezení lupy.

Město vyhlíželo jako by bylo cizozemské. Na ulicích bylo slyšeti více cizích řečí, než polské; vauše potkával člověk vojáky švédské, najaté vojáky německé, anglické, škotské v nejrozmanitějších úborech, v kloboucích, v helmách, pláštích i v pancéřích, v punoších nebo ve švédských botách s kolenními kovými podobnými. Vauše cizí strakatina, cizí šat, cizí tváře, cizí písně. Ano i koně měli jiné tvary, než ty, na něž otko uvyklo. Šešlo se tu také množství Ormánu, tmavé pleť, s černými vlasy, pokrytými barevnými karkulemi; ti přišli lup kupovati.

Ale nejvíce podivný působilo veliké množství cílům, kteří, a niž kdo věděl proč, přitáhli za Švédly do hlavního města. Stany jejich stály vedle paláce Ujazdovského a po celém podměstí kapitulním, tvořice plátně město uprostřed kamenného.

Uprostřed tohoto různojazyčné ho davn domově obyvatelů téměř úplně mizeli; pro vlastní bezpečnost rádi sedli uzavřeni ve svých domech, málo se ukazující a spěšně po ulicích chodíce. Čásem jmenom nějaký panský povoz spěšně prejel po královském předměstí k zámku, obklopen hajduky nebo vojskem v rojích polských a připomenul, že je Varsava ještě polské město.

Tobko v neuděli a ve sváték, když zvony oznamovaly bohobůžby, vycházely davy z domů, a hlavy města nabývalo bývalého vzezření; ač i pak stály přede chrámy jako ploty řady vojáků cizích, kteří si prohlíželi ženy a dívky. Tabali je za sukně, když šly kolem nich se sklonepnými očima. Vojáci zmáti se, časem zpívali i písně neudně před kostely zpívaje chválu, kdy ve chrámech právě byly mise.

Vše to míhalo se před očima udivěného pana Ondřeje; dlouho ve Varsavě se nezdržel, neboť neznaje nikoho, neměl, komu by duši otevřel. Ani s onou polskou šlechtou, která ve městě obývala a navštěvovala místnosti založené za časa Zygmunta III, v ulici Dlouhé, nešel pan Kmitie v blízké styky. Tu a tam zavádl o některého, aby se novim dověděl, ale všichni byli zde zaniceni straně švédské, kteří v očekávání návratu Karla Gustava se věsili na Radziejovského a na důstojníky švédské a naději, že jiskornými budou starosty, že získají skonfiskované majetky soukromé a církevní, jakož i jiné výhody. Každý z nich zaslouhal aby mu do očí plynul, cehož se pan Kmitie ostatně mnoho nezdřezoval.

O městě aech slyšel Kmitie, že starých časů, potupně otěny a dobrého krále litují. Švédové pro následovali je příkre, usazovali se v jejich domech, vymenovali kontribuci, ano věznil je.

Ríkalo se, že cehové měli zbraň ukrýton, zvláště platnýři, řendej, zbrojíři a počestný esech švédovský, že očekávají stále návratu Jana Kazimíra, tudže nepobývajíce a že jsou ochotni a odhodláni při sebe menší pomoci zevni na Švédly udeřiti.

Vše bylo zabráno, poraženo, vše bylo tak švédské, jako by kraj ten od jakživa švédům náležel. Pan Ondřej nepotkával jiné lidi, než Švédly nebo straníky švédské, buď lidi zoufalé, nebo lhotejné, kteří do hlubin duší svých byli přesvědčeni, že již vše jest ztraceno. Nikdo na odpor nemyslí. Těše a spěšně plněny byly takové rozkazy, proti nimž by polovina nebo dozajista vlnná část byla protestovala a opponovala, před nedávem. Strach rostl do té míry, že i ti, jimž bylo krivčeno, hlasitě oslavovali laskavého protektora Republiky.

Druhy nejednou se stávalo, že šlechtie s ručníci, v čele ozbrojené četě přijímal civilní a vojenské posly, kteří pro dané přicházeli, ted' rozepřovaný byly dané tak, jak se Švédům líbilo, a šlechtie jež divdělá tak pokorně, jako ovece odevzdávaji vlnu stříhačům. Událo s nejednou, že tatáž daň vybírána byla dvakrát. Marno bylo ohrážovati se kvitancemi — dobře ještě bylo, když exekuvjící důstojník kvitance ve vlně neomčil a tomu, kdo se jí ohražoval — snísti nepoměl. Nedosti na tom, ještě "Vivat protektor!" vykřiknul takový šlechtie, a když důstojník odjžděl, poručil četědomovi, aby co nejrychleji na střechu vylezl a podíval se zdali jim exekutor nepřijíždí. A kdoby ještě vše kontribucemi končilo, ale horší než Švédové byli zde, jako všude — přeběhlici prodávaji. Přenášeny byly mezníky, neprávem zabírány byly louky a lesy, a přítele Švédů prošlo vše. — Z lidí nešťastných ze zoufalé a svévolnické tvorily se ozbrojené houfy, ty napadaly šlechtu i sedláky. Pomáhali jim loupeživí Švédové a Němci a nejrozumnější rota. Kraj zaplál požáry, města tížila ozbrojená pěst' vojenská, v lesích napadali loupežníci. Na nápravu Republiky, na záchranu její, na svržení jarma nikdo nemyslí... Nikdo naděje neměl.

ŠPOJENÉ STÁTY POŽÁDALY ZA ODVOLÁNÍ KAPITÁNU BOY-EDA A VON PAPEHA.

Washington, 3. prosince. — Státní department požádal německou vládu o okamžitě odvolání kapitána Karl Boy-Eda, námořního přidělenec při německém vyslanectví ve Washingtoně, a kapitána Franze von Popena, vojenského přidělenec při tomto vyslanectví. Při oznámení tohoto rozhodnutí prohlásil sekretář Lansing, že jmenování přidělenec stali se nemožnými osobami ve Washingtoně následkem své nepatřičné činnosti ve spojení s námořními a vojenskými záležitostmi. Sekretář jednal se souhlasem presidenta Wilsona, který, jak se vyrozumívá, je rozhodnut zhabiti Spojené Státy zřícením cizích mocností, kteří stali se závadnými svoji činností, jež poškozují zájmy země. Státní department podal žádost o jejich odvolání již před třemi dny prostřednictvím německého vyslanec von Bernstorffa, ale veřejnosti sděleno bylo to až dnešního dne.

Sekretář Lansing vydal o záležitosti této následující prohlášení: "Následkem toho, co včera považuje za nepatřičnou činnost ve vojenských a námořních záležitostech, bylo požádáno o okamžitě odvolání kapitána Boy-Eda, německého námořního přidělenec, a kapitána von Popena, německého vojenského přidělenec, ježto tyto nejsou dle přátelství této vlády." Toto oznámení státního odboru vydáno bylo krátce po schůzi kabinetu. Sekretář Lansing uvedomil o tomto rozhodnutí vlády Spojených Států německého vyslanec ve Washingtoně, hraběte von Bernstorffa. Jak pravidelně bývá zvykem v takových případech, budou jmenovaní propuštěni z německého vyslanectví. Mohou a nemohou opustiti zemi, ale všechno nasvědčuje tomu, že Spojené Státy opustí.

Činnost kapitána Boy-Eda poutala pozornost vlády již po delší dobu. Tato činnost byla ve spojení se zneužíváním amerických průvodních listů a ve spojení s mezikontinální činy úředníků Hambursko-americké linie, s nimiž soud v New Yorku právě byl dokončen. Jméno kapitána von Popena často uváděno bylo ve spojení se spiknutím za účelem ochromení amerických továren na stříbro a před nedávem také ve spojení s odvoláním Dra. Dumby, rakouského vyslanec ve Washingtoně. Dopisy, které zabaveny byly James J. Archibaldovi, americkému korespondentovi, odhalující činnost rakouského vyslanec, obsahovaly rovněž jméno von Popenova.

Právi se, že německý vyslanec hrabě Bernstorff uvědoměn byl o úmyslu vlády Spojených Států a že oznámení o tom nebylo německu hlavně za tím účelem, aby německému vyslanec byla poskytnuta příležitost vejiti do spojení se svou vládou. Bernstorff uvědomil o této záležitosti Berlín, ale až doposud nezískal žádné odpovědi.

S činností kapitána Boy-Eda, která hned od počátku evropské války byla znatelná, zabýval se odbor spravedlnosti. Několikrát před tím bylo naznačeno, že vláda naše může upozorniti německou vládu, že činnost tohoto německého přidělenec je závadnou a že je žádoucí, aby učiněn byl konec jeho spojení s německým vyslanectvím. Ale až do přítomno do by nebylo učiněno nicého, hlavně z toho důvodu, že státní odbor jeho případem nechtěl se zabývati a že německý vyslanec stále tvrdil, že jmenovaný nedopustil se ničeho, co by mohlo býti považováno za závadné. Činnost tohoto přidělenec byla ve spojení se zneužíváním amerických průvodních listů, které získávali si nemožně záhodně, snažili se dostat do své vlasti. Někteří a těchto lidí nabývali se v přítomné době ve vězení. Také v jiných případech, kdy jednalo se o porušování zákonů Spojených Států, objevovalo se jméno kapitána Boy-Eda.

Kapitán Boy-Ed není umec, a by opustil zemi, ale očekává se, že ji asi opustí. Poměrně ale spíše ei setva dlat by mu bezpečnostní průvodní listiny, musí se uobýřiti buď do Mexika, na Kubu anebo do některé z jihoamerických zemí — Na návrat do Evropy v přítomné době považovati nemůže.

Nejvíce závažnou groerní a finanční otěhod vlastní

A. Fr. Kuncel
1002 jia. 13. ul.
Zboží vády čerstvé. 9-11

Dr. J. W. NOVÁK,
český zubní lékař.
Pekel 4, 206 Karlově Břk., 15. a Douglas ul.
Hodiny od 9 do 5. — Tel. Douglas 5077.
V ústředí v rezezní 915 William ul., od 10 do 12 hodin dopoledne. Tel. Douglas 5718.

Nejmodernější
na jižní straně města
Roznický a Uze-
nátský závod vlastní v č.
1401 jižní 16. ul.
CYRILL HROMEK
Čerstvé maso, jakéž i vřebné uzennéky
výrobky a vlnička drábě se dovážl.
Zavolejte tel. Douglas 1316.

Adolf A. Tenopir,
Český právník.
Úřadovna: čis. 1328, roh 14. a
William ulice
OMAHA, NEBRASKA
Telefon: Doug. 8307.
—Veřejný notář—

7% NA VAŠE
PENÍZE
ZARUČENÉ
VŠE JAK ZALOŽBY
HOME BUILDERS INC. OMAHA

James Corr Electric Co.
Nejlepší místo ve městě k o-
patření si elektrického zařízení.
Navštivte nás v případě jaké-
koli.